

ผลการใช้โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม  
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์  
กรุงเทพมหานคร

หนังสืออ้างอิง  
ใช้เฉพาะใน

กฤษฎา ศาตรพันธ์

TH 000.8320

- 8 S.A. 2546

172288

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2546

ISBN 974-9604-28-8

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์  
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด บุญเรือง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิณี ชิดเชิควงศ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด บุญเรือง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิณี ชิดเชิควงศ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(บาทหลวง ดร. วีระ พังรักษ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร บำเรอราช)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร  
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 31 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2546

## ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำ  
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด บุญเรือง ซึ่งเป็นประธาน  
ควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์วิไล ชิตเชตวงศ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ บาทหลวง  
ดร.วิระ พึ่งรักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนทร บำเรอราช ซึ่งเป็นคณะกรรมการสอบปากเปล่า  
วิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี  
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านดังปรากฏชื่ออยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ให้ความกรุณา  
และอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ โปรแกรมและแบบทดสอบ รวมทั้งข้อเสนอแนะ  
ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นามที่กรุณาให้  
ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถิติในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ และผู้อำนวยการ โรงเรียนพระ  
หฤทัยนันทบุรี อาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกตลอดเวลาที่ทำการเก็บรวบรวม  
ข้อมูลและทำการทดลอง และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง  
ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ในภาคจิตวิทยาการให้คำปรึกษาทุกท่านที่ได้กรุณา  
อบรม แนะนำและให้ความรู้ต่าง ๆ ขอขอบพระคุณ มหาธิการิณีและคณะที่ปรึกษาคณะภคินีพระ  
หฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนมาโดยตลอด ขอขอบคุณบาทหลวง  
ดร.ชาติชาย พงษ์ศิริ และขอขอบคุณทุกท่านที่มิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือและทำให้  
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

กฤษฎา สาตร์พันธ์

39921042: สาขาวิชา : จิตวิทยาการให้คำปรึกษา : วท.ม. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม/ โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์

กฤษฎา สาตร์พันธ์ : ผลการใช้โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ กรุงเทพมหานคร  
(THE EFFECTS OF EMOTIONAL PROGRAM ON MORAL REASONING DEVELOPMENT OF MATTHAYOMSUKSA IV STUDENTS OF PRAHARUTAI CONVENT BANGKOK)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : สมคิด บุญเรือง, อ.ค., วิชา จิตเชิงดวงศ์, กศ.ม., 184 หน้า

ISBN 974-9604-28-8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ ปีการศึกษา 2545 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ กรุงเทพฯ ที่มีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบิร์กต่ำกว่าจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ ในระดับที่ 2 ขั้นที่ 4 ลงมา จำนวน 16 คน ผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายโดยสอบถามความสมัครใจในการเข้ารับการทดลอง แล้วแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ โดยทำการทดลองโปรแกรม 12 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ติดต่อกัน 4 สัปดาห์ การทดลองแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

39921042 : MAJOR : COUNSELING PSYCHOLOGY ; M.S. (COUNSELING  
PSYCHOLOGY)

KEYWORD : EMOTIONAL PROGRAM / MORAL REASONING

MISS KRIDSADA SARTRAPHAN : THE EFFECTS OF EMOTIONAL PROGRAM  
ON MORAL REASONING DEVELOPMENT OF MATTHAYOMSUKSA IV STUDENTS OF  
PRAHARUTAI CONVENT BANGKOK. THESIS ADVISORS : SOMKID BUNREAONG, Ph.D.,  
AND VINEE CHIDCHEADVONG, M.Ed., 184 P. ISBN 974-9604-28-8

The purpose of this research was to study the effects of emotional program on moral reasoning development of Matthayomsuksa IV Students of Praharutai Convent Bangkok, in the academic year 2002. The sample used in study consisted of 16 students, who had done the score of program on moral reasoning development of Kohlberg's Theory less than the standard score of the forth level. Simple random sampling technique was used and separated them into two groups, eight in the experimental group and eight in the control group. The questionnaires on moral reasoning and emotional program were used as the instrument of the study. The researcher used the emotional program twelve times, three times a week and 60 minutes for each time. The experiment was divided in to three periods, pre-experimental, post-experimental and follow-up. The statistical device used for the data analysis was the Two-factor ANOVA.

The results of the research revealed that the interaction between the method and the duration of the experiment was found of being statistically significant at .05 level. The students who were under the emotional program could use moral reasoning during the post-experimental and the follow-up periods higher than during the pre-experimental period and also higher than the students in the control group with the statistical significance of .05 level.

# สารบัญ

หน้า

|                         |   |
|-------------------------|---|
| บทคัดย่อภาษาไทย.....    | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... | จ |
| สารบัญ.....             | ค |
| สารบัญตาราง.....        | ฉ |
| สารบัญภาพ.....          | ญ |

## บทที่

|                                           |    |
|-------------------------------------------|----|
| 1 บทนำ.....                               | 1  |
| ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....       | 1  |
| วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....              | 5  |
| ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... | 5  |
| สมมติฐานของการวิจัย.....                  | 5  |
| ขอบเขตของการวิจัย.....                    | 5  |
| นิยามศัพท์เฉพาะ.....                      | 6  |
| 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....     | 9  |
| ความหมายของจริยธรรม.....                  | 9  |
| ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล.....            | 11 |
| ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม.....             | 12 |
| ทฤษฎีจิตวิเคราะห์.....                    | 12 |
| ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.....             | 13 |
| ทฤษฎีการกระทำจำนัย.....                   | 14 |
| ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม.....                 | 14 |
| ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม.....                 | 15 |
| ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....            | 17 |
| ความสำคัญของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม..... | 22 |

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| วิธีการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม.....                 | 23 |
| ประเภทของเครื่องมือวัดจริยธรรม.....                   | 25 |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม..... | 28 |
| เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....          | 31 |
| ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์.....                     | 31 |
| แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์.....                 | 36 |
| วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์.....         | 38 |
| ลักษณะของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์.....               | 39 |
| องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....                   | 42 |
| การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์.....                        | 54 |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....        | 62 |
| 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....                          | 69 |
| ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....                          | 69 |
| เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....                       | 70 |
| การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....               | 70 |
| รูปแบบการวิจัย.....                                   | 73 |
| ความหมายของสัญลักษณ์.....                             | 73 |
| การเก็บรวบรวมข้อมูล.....                              | 73 |
| การวิเคราะห์ข้อมูล.....                               | 75 |
| สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....                  | 75 |
| 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....                           | 76 |
| สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....              | 76 |
| การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....                      | 76 |
| ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....                             | 77 |
| 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....                 | 89 |
| วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....                          | 89 |
| สมมติฐานของการวิจัย.....                              | 90 |

บทที่

หน้า

สรุปผลการทดลอง..... 90

อภิปรายผล..... 91

ข้อเสนอแนะ..... 97

ข้อเสนอแนะทั่วไป..... 97

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย..... 98

บรรณานุกรม..... 99

ภาคผนวก..... 108

ภาคผนวก ก..... 109

ภาคผนวก ข..... 115

ประวัติย่อของผู้วิจัย..... 184

## สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

|    |                                                                                                                                                                                                                      |    |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1  | กระบวนการกระจำง่า่านีม 7 ันตอน.....                                                                                                                                                                                  | 14 |
| 2  | ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก 3 ระดับ 6 ัน.....                                                                                                                                                               | 20 |
| 3  | แสดงเทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมลักษณะต่าง ๆ.....                                                                                                                                                           | 27 |
| 4  | การเปรียบเทียบลักษณะของผู้ที่มี EQ สูง และต่ำ.....                                                                                                                                                                   | 39 |
| 5  | ตัวอย่างของลักษณะผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงและต่ำ.....                                                                                                                                                             | 41 |
| 6  | แสดงแบบแผนการทดลอง.....                                                                                                                                                                                              | 73 |
| 7  | คะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ และกลุ่มควบคุม.....                                                                                      | 78 |
| 8  | แสดงคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มที่เข้ารับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ ในระยะต่าง ๆ ของการทดลอง.....                      | 79 |
| 9  | ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง.....                                                                       | 82 |
| 10 | ผลการทดสอบย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง.....                                                                                                                                                                 | 84 |
| 11 | ผลการทดสอบย่อยของวิธีการทดลองในระยะหลังการทดลอง.....                                                                                                                                                                 | 85 |
| 12 | ผลการทดสอบย่อยของวิธีการทดลองในระยะติดตามผล.....                                                                                                                                                                     | 85 |
| 13 | ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์.....                                                                                                              | 86 |
| 14 | เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายคู่ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยวิธีทดสอบนิวแมน – คูลส์..... | 87 |
| 15 | ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มควบคุม.....                                                                                                                                           | 88 |

## สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

|   |                                                                                                                                                                                       |    |
|---|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 | ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบทางจิตใจของ<br>พฤติกรรมทางจริยธรรม.....                                                                                        | 16 |
| 2 | โมเดลของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ คูเปอร์และสวาฟ.....                                                                                                                             | 44 |
| 3 | แสดงองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์.....                                                                                                                                                  | 52 |
| 4 | การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการเรียนรู้ 3 ลักษณะ.....                                                                                                                           | 54 |
| 5 | ภาพแสดงวงจรแห่งสัมพันธภาพ.....                                                                                                                                                        | 60 |
| 6 | แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา<br>ปีที่ 4 ที่ได้รับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ และกลุ่มควบคุมในระยะต่าง ๆ<br>ของการทดลอง.....      | 80 |
| 7 | แผนภูมิเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระยะต่าง ๆ ของการ<br>ทดลองในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับโปรแกรมการฝึกความฉลาดทาง<br>อารมณ์ และกลุ่มควบคุม..... | 81 |
| 8 | กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง.....                                                                                                            | 83 |